

Yeniden Öğretmeyi Öğrenmek

Organizmadan Bireye
Öğretim Süreçleri Tasarımı

Mukaddes ERDEM

5. Baskı

Prof. Dr. Mukaddes ERDEM

YENİDEN ÖĞRETMEYİ ÖĞRENMEK
Organizmadan Bireye Öğretim Süreçleri Tasarımı

ISBN 978-605-80089-7-7

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarına aittir.

© 2024, PEGEM AKADEMİ

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayinevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 2000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilmektedir.

1. Baskı: Aralık 2019, Ankara

5. Baskı: Ekim 2024, Ankara

Yayın-Proje: Selcan Durmuş
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Sonçağ Yayıncılık Matbaacılık Reklam San Tic. Ltd. Şti.
İstanbul Cad. İstanbul Çarşısı 48/48 İskitler/Ankara

Yayıncı Sertifika No: 51818

Matbaa Sertifika No: 47865

İletişim

Pegem Akademi: Shira Ticaret Merkezi
Macun Mahallesi 204 Cad. No: 141/33, Yenimahalle/Ankara
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

Birey aklına sonsuz güven ve üretilmiş her şeye saygıyla,

İlk öğretmenlerim
Anneme ve Babama

Prof. Dr. Mukaddes ERDEM

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde öğretim üyesidir.

Lisans, Yüksek Lisans ve Doktora derecelerini Eğitim Programları ve Öğretim Alanından alan Prof. Dr. Erdem, 1997 yılında, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümlerinin kuruluşu sürecinde bu bölüme geçiş yapmış ve H.Ü. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünün kuruluş sürecinde yer almıştır. 2009 yılında ABD, Morehead State Üniversitesinde, 2018-19 Öğretim Yılında Ege Üniversitesi BÖTE Bölümünde ziyaretçi öğretim üyesi olarak bulunan Prof. Dr. Erdem, halen H.Ü. Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümünde öğretim üyesi ve bilimsel çalışmalarını sürdürmektedir.

Prof. Dr. Erdem; çevrimiçi ve yüzyüze öğretim süreçlerinin tasarımı, öğrenme kuramları, çevrimiçi öğrenme ortamlarına katılım dinamikleri ve öğrenen yönetimli çevrimiçi öğrenme ortamları, bilişim çağında öğretmen olmak, bilişim çağında eğitim ve öğretim sistemlerinin alması gereken pozisyon gibi konularla ilgilenmekte ve bu konularda bilimsel çalışmalar yürütmektedir.

ORCID No: 0000-0002-8724-3923

İlk Söz

Bildiğim bir şey var o da hiçbir şey bilmediğim...

Yani tarif yok...

Mesleğimde çeyrek asrı aştığım yıllar beni kritik sorularla karşı karşıya bırakmaya başlamıştı. O güne kadar hep eleştirdiğim sistem şimdi bana, peki ama nasıl olmalı sorusunu soruyordu. Öyle ya, madem eksik ya da yanlış; doğrusu nasıl olmalı, eksikler nasıl tamamlanmalıydı? O günden beri doğruları arıyorum, soruyorum ve sistematik bir doğrular seti oluşturmaya çalışıyorum. Süreç sürekli yanlışlara, en azından belkilere çıkıyor. Arada bir yakalar gibi oluyorum, sonra aralıktan yeni bir “ama”nın göz kırptığını görüyorum. Onu yakalamanın peşinde koşuyorum bir süre ve yine aynı döngü... Artık bir şeyler söylemek zorundayım, biliyorum. En azından üzerinde tartışılmaya değer bir şeyler. İşte burası orası diye düşünüyorum ve diyorum ki;

Öğretim; bağlam bağımlı bir arama, önerme, deneme, yeniden deneme sürecidir, oyunsu bir süreçtir.

Öğrenciyi bir organizma olarak değil, bir birey olarak görmeli; onun aklından ve üretim gücünden hız almalıdır.

Elde edilen sonuçlar ve öğrenmeye dair açıklamaların rehberliğinde sürekli yeniden yapılanmalıdır.

Yani burada, size bir tarif değil, tartışmaya ve birlikte aramaya davet edici olduğunu düşündüğüm bir metin sunuyorum. Daha fazlasının olanaklı olduğunu da sanmıyorum. Bana katılın istiyorum. Bulamasak da en doğruyu, yolculuğumuz keyifli olur. Özünde doğru olan da bu... Aramak...

Eğer buysa son kertede söyleyeceğim, neden yazdım bundan sonrasını diye düşünebilirsiniz. Cevabım şu: Dewey’den ilhamla; sa-mimi, düşünsel bir yolculuğun acısını çekmek ve size bir keyif bırakmak için. Ya tutarsa ☺...

Sunuş

Özünde bir keşif seyridir öğretim.

Hindistan'a giderken Amerika'yı keşfetmektir örneğin.

Bir de keşfettiğinizin farkında olmak elbette.

Dedim ya, çeyrek asırdan fazladır profesyonel anlamda eğitim ve öğretim alanı ile ilgili çalışmalar yapıyorum. Alanla, öğrenen olarak ilişkim bu süreye dahil değil. Okuduklarım, yazdıklarım, küçük ya da büyük ölçekli çalışmalarım var. İlk bakışta, uzmanlık için yeterli görünüyor değil mi? Ancak bugün sorulsa bana eğitim nedir, öğretim nedir diye, net cevaplar veremeyeceğimden eminim. Zira sürekli değişiyor, farklılaşıyorlar ya da farklılaşan benim...

Alanyazında kavramların, kuramların tanımları, ayırım noktaları, nasıl uygulanacakları, temel ilkeleri vb. birçok açıklama var. Tanımsal düzeyde bakıldığında birbirinden farklı değilmiş gibi görünen açıklamalar, uygulama süreçleri için farklı öneriler getiriyorlar ve sırandıklarında da çelişik sonuçlar üretiyorlar. Onlardan birini izlemeniz son derece güç.

Belki de bu nedenle, çoğumuz alanın kendi içinde yarattığı mitlere sığınmayı seçiyoruz. Alanda birçok mit var. Tasarlayan, öğrenen, öğreten herkesin bir çırpıda söylediği, hatta yaslandığı ama ne anlama geldiği konusunda net olmadığı birçok mit. "Yaparak öğrenme en etkili öğrenme yoludur." gibi. "Bu neden mit olsun, gerçekten böyle", dediğinizi duyar gibiyim. Dünya yıkılsa bunlar değişmiyor zira. Ama anlatarak öğretme konusundaki ısrarımıza bakılırsa, gerçi fazla şansımız da yok ya, söylemden öteye geçmiyor mitlerimiz. Eğitim, öğretim süreçlerinin değişen yaşam koşullarını, yeni bilimsel bulgu ve açıklamaları dikkate alarak değişmesi gerektiğine de inanıyoruz öte yandan...

Öğrenme konusunda bildiklerimiz sürekli değişiyor. Öğrenmenin basit bir davranış değişimi olmadığı görüşünün çok daha ötesinde, öznel anlam oluşturma süreci olduğunu savunan yapılandırmacı

anlayışı tartışıyoruz bir yandan. Tam ikna olacakken beyin araştırmalarından, ilkel beynimizin nasıl da davranışçı görüşleri destekleyecek biçimde çalıştığını öğreniyoruz. Oh! Tamam, değişmemiz gerekmiyormuş aslında derken, yine aynı araştırmalar, her birimizin zihin haritasının ötekinden farklı olduğunu ve bu nedenle öznel anlamın kaçınılmaz olduğunu söylüyor. Yeniden yapılandırmacı görüşe savruluyoruz.

Her çalışmamızın başlatıcısı bir gerçeklikle karşı karşıyayız. Teknolojinin yön verdiği yeni bir dünya tasarımı söz konusu... Adına dijital dünya denilen bu yeni dünyaya uyum sağlamak bir yana, onu yönlendirme sorumluluğumuzu algılamak durumundayız. Yeni dijital dünya yeni eğitim öğretim formlarıyla karşımıza çıkıyor. Uzaktan eğitim, e-öğrenme, karma öğrenme, dönüştürülmüş sınıflar vb. Her şey aramak üstüne yani... Bu yeni formlar yeni öğretim yaklaşım, strateji ve yöntemleri gerektiriyor. Bu bir uyarlanma değil bir dönüşme zorunluluğuna işaret ediyor. Belki de bir kısmımız dönüştü bile.

Bir bilimsel çalışma alanı olarak eğitim ve öğretim alanındaki bu karmaşıklığın uygulamaya yansısı da çok farklı değil. Uygulamanın dışında geliştirilen modeller yerine öğretmenler, kendi doğrularını oluşturuyor ve düşe kalka yol almaya çalışıyorlar. Uzun zamandır uygulayıcısını yani öğretmeni üretim sürecinin dışında bırakan ve temel beslenme kanalını kapatan alan, yeniden öğretmeni tasarımcı olarak sürece katmaya çalışıyor. ISTE (2017), öğretmen standartlarını belirlerken ona, "Dijital çağa uygun öğrenme ortamları ve değerlendirme etkinlikleri tasarımı ve geliştirme" sorumluluğunu veriyor. Öğretim ortamları hazır tasarımların hüküm sürdüğü ortamlar olmaktan uzaklaşıyor. Standartlar bile tüm öğretmenlerin aynı şeyleri yapmasını bekleme anlayışından çok uzak. Yaratıcı öğretmen gerekiyor.

Dijital dünyaya uyum sağlayabilecek yeni insan tanımlanmaya çalışılıyor. Öğretim süreçlerine hedeflerini belirlemede kaynaklık edecek bu yeni insan; yansıtıcı, eleştirel, analitik, bilgi işlemsel,

algoritmik düşünebilen, problem çözen, işbirliği içinde çalışabilen, teknolojiyi yönetebilen, üretken, etik ilkelere duyarlı insan olmak durumunda. Dijital dünyanın dijital vatandaşı, yani birey özetle...

Bu kitap, bütün bu karmaşa ve değişim döngüsü içinde, eğitim bağlamında öğretim ve öğretim tasarımını tartışmak üzere yazılmıştır ve olabildiğince düşünmek-düşündürmek, bir anlam alt yapısı oluşturmak ve yaratıcı uygulamalara kaynaklık etmek kaygısı taşımaktadır. Açıklayıcı değil kural koyucu bir alanı temsil ediyorsanız, uygulama temel yenilenme araçlarınızdan biri olmak durumundadır. Bu nedenle, kuramdan kaynağını alsanız da tasarımlarınız, uygulamaya uzanma oranınızı artırmak ve uygulama üzerinden kendinizi sınamak zorundasınızdır. Ama her uygulamaya, her önermeye sorgulayarak yaklaşmak zorunda olduğunuzun bilinciyle...

Öğreticilik sürecinde defalarca gözlemlediğim öğrenememe sorunları, bu anlamda öğrencilerden ve öğretmenlerden gelen yine benzer nitelikli sürekli yakınmalar, alanyazında ya da pratikte karşılaşılan ve tartışılması gerektiği düşünülen noktalar; diğer yandan da daha iyisi adına tartışmaya açmayı istediğim bireysel ilgi konuları, çalışmanın diğer güdüleyicileri olarak sayılabilir. Büyük ölçüde bireysel bir ilgiden hareket edilse de; birilerinin, üzerinde düşünmesine ya da kendisine yol açmasına rehberlik etme umudu da kuşkusuz çalışmayı daha anlamlı kılmaktadır.

Ayrıca anlatmak için yaşadığınız hayatı kalıcı bir anlatımla tamamlama motivasyonu da kritiktir. Giderek daha az okuma eylemi gerektiren ve insanların okumayı çok da sevmediği dijital dünyada, yazmak için belki de son fırsatlardır bunlar. Dönüşüme hazırlanmak dönüşümü konuşmaktan daha önemli kuşkusuz!

Burada ısrarla belirtmek isterim ki yazılan, tartışılan her şey benim anlamlandırmamın ürünüdür. Yaşantıma değmeyen, gözlemlerimle biçimlenmeyen, zihin filtremden geçmeyen hiçbir bilgi yoktur/olamaz. Kaynak seçimleri de kendi görüşlerimi desteklemek kaygı-

sıyla yapılmıştır ve bu yanıyla yanlıdır. Alıntı yapılanlar dahil olmak üzere, yararlanılan hiçbir kaynağı sorumluluk altında bırakmaz.

Ya da belki de bırakır. Yazılanların değilse de, arkasındaki aklın oluşmasına katkıları nasıl görmezden gelinebilir! Bu katkı için onlara ve elbette etkileşim alanımdaki her şeye ve herkese, hepinize, ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Aldıklarımın, en azından bir kısmını geri verebilmek dileğiyle... Tanıyabilerseniz tabii...

Keyifli okumalar...☺

Not: Kitabı, sıralı okumak istemeyenler, tamamını okumak istemeyenler ve hatta sadece tek bir bölümünü okuyacak olanlar olabilir. Arzu edilmez elbette ama olası. Onlara da anlamlı bir bütünlük sunma kaygısı taşınmış ve her bölüm kendi içinde bağımsızlaştırılmaya çalışılmıştır. Bu nedenle, ifadeler farklılaştırılsa da, bazı tekrarlar kaçınılmaz olmuştur. Bu durumun; kitabın bütünü okumayı seçen ya da okumak zorunda kalan okuyucuları çok rahatsız etmemesini diliyoruz.

Temel Felsefemiz

Bu kitapta yürütülen tüm tartışmalar, “eğitim bağlamında ve birey kavramına temellenen bir yaklaşımla ancak, etkili öğretim süreçleri düzenlenebileceği” düşüncesine dayanmaktadır.

Öğretim çok genel bir bakışla; bireyde öngörülen değişimleri oluşturmaya yönelmiş denemelik etkinlikler toplamı olarak tanımlanabilir ve varlığını öğrenme gerçekliğine borçludur.

İçerde de sık sık ifade edeceğimiz gibi öğrenme doğal bir olgudur. Her canlı hücrenel düzeyde oluştuğu andan itibaren, çevresiyle etkileşime girer. Bu etkileşimin bireyde bıraktığı izlerdir öğrenme dediğimiz şey. Sinirbilim terminolojisiyle yeni nöral bağların oluşması ya da var olan bağların güçlenmesidir. Bu süreç doğal döngüsel bir süreç olarak işler ve insan, biyolojik yapısının getirisi olarak sürekli öğrenir.

Psikolojik ifadesi, çevreden alınan ortak kavramlar üzerine öznel geçici anlamlar inşa etmek olan, yönelimi belirsiz bu doğal yetinin, belli tanımlı öğrenmelere dönük manipülasyonu ise öğretimdir. Yani öğretim, bizim öğrenilmesini istediklerimizin, bizim hazırladığımız koşullar altında ve bizim belirlediğimiz zaman dilimleri içinde öğrenilmesini sağlama sorunudur.

Başka bir ifadeyle öğretim, biyolojik bir yetinin sosyo-psikolojik amaç ve süreçlere konu edilmesidir. Bu anlamda;

1. Hiç de masum bir faaliyet değildir. Tahminimizin çok ötesinde derin etkileri olabilir. Bu durum bize, neyi nasıl öğrettiğimiz konusunda, tekrar tekrar “dikkat!” mesajı vermelidir.
2. “Öğrenme öğrenenin sorumluluğundadır.” önermesi anlamsız, yersiz bir önermedir. Zira öğrenme kendiliğindedir ve tercih ya da sorumluluk konusu yapılamaz.
3. Öğrenmenin gerçekleşmediğinden yakınırken aslında, kendi öğretmek istediklerimizin öğrenilmediğinden yakınıyoruzdur. Yani bir öğrenme sorunu değil, bir öğretme sorunu söz konusudur.

4. Öğrettiklerimizin gerçek göstergeleri sınavlarda değil, yaşam süreçlerinde aranmalıdır.

“Öğrenmek öğrenenin sorumluluğundadır” önermesi yersizse de, “öğretmek öğretenin, öğretmeyi isteyen sorumluluğundadır” önermesi oldukça yerindedir. Öğretim, maruz bırakılandan çok maruz bırakanın sorunudur. Zira öğrenmenin kendiliğindenliği, öğretimin değiştirici etkisini kaçınılmaz kılar. Hiçbir zaman tam olarak bilmeden ama mutlaka, kesintisiz öğrenme sürecine bütünlüklü biçimde, değiştirir öğretim süreçleri bireyi. Bilinçli bir hareket, belirsizliği azaltarak önümüzü kısmen açabilir.

Öğrenme süreçlerini daha etkili yönetmek ve etkili sonuçlar getirecek öğretim süreçleri tasarlamak için gösterilen bilinçli çabalar, öğretim tasarımı kavramı altında sistemleştirilerek tartışılır. Öğretim tasarımı; bireylerin doğal öğrenme yetilerini, iradeleri dışında belirlenmiş öğrenmeleri gerçekleştirmek üzere yönetme çabalarının sistematik toplamıdır. Yani iradi olmayanın öğrenilmesini hedeflemiş bir yapay öğrenme süreci oluşturma denemesidir ve etkililiği doğal olana yakınlaşmasıyla orantılıdır. Yakınlaşmayı sağlamanın belki de tek yolu ise, doğrudan öğrenciden hız almaktır. Birlikte bilimsel bilginin önemini reddetmiyoruz ama öğrenci oradayken ve bizimle işbirliğine hazırken, süreci onun öznel aklına açmanın çok daha etkili sonuçlar üreteceği kanısındayız. Bu yolla bireyi, kendisini değiştirmeye yönelmiş bir sürecin etkin ve üretken bir ortağı haline getirebilir; yapılandırmacı doğasının gücünden yararlanabiliriz.

Bu yönelim bizi, süreci önceden tasarlamının gereksizliğine değil, tasarımı tek çıkışlı bir labirent gibi düşünmemeye götürmelidir. Herkesin kendi çıkışını bulabildiği, her kayboluşun bir öğrenmeye dönüştürüldüğü, bilinçli kayboluşların değerli olduğu, çok seçenekli süreçler düzenleyebiliriz. Böylece sürekli çıkışa tek başına varmaktan ve bir kez daha, bir kez daha etkisiz olmaktan kurtulabiliriz belki. Bir de labirentte kaybolan öğrencilerimizi, kayboldukları için cezalandırmaktan elbette...

Burada tartışmalar; bu bakışla ve insan kavramından başlanarak, eğitim, öğretim, öğretim tasarımı ve teknolojisi üzerinde, kısmen kronolojik bir düzenlemeyle gerçekleştirilmiştir.

Tartışmamıza zemin oluşturan felsefi ve bilimsel bilgiyi de içeren çalışmada; **insanı bir organizma olarak ele alan bir öğretim anlayışından, insan birey olarak ele alan bir öğretim anlayışına evrilmenin olanakları aranmıştır.**

Yaşantılarımızın ürünü düşünsel kalıplarımızın çeldirici ya da körleştirici etkilerinden uzaklaşabilmiş olmayı diliyoruz.

İÇİNDEKİLER

İlk Söz.....	v
Sunuş.....	vi
Temel Felsefemiz	x

I. KISIM

1. BÖLÜM

Önce İnsan	3
Öğrenen İnsan	4
Kültür Yaratan İnsan.....	7

2. BÖLÜM

Eğitim.....	11
-------------	----

3. BÖLÜM

Düşünme	19
İdealizm (İdealism)	21
Gerçekçilik (Realism)	22
Daimicilik (Perennialism).....	23
Pragmatizm (Pragmatism).....	25
İlerlemecilik (Progressivism).....	26
Esasicilik (Essentialism)	28
Varoluşçuluk (Existentialism)	31
İnsancı (Humanist) Eğitim Programı.....	32
Yeniden Kurmacılık (Reconstructionism)	33

4. BÖLÜM

Öğrenme.....	36
Öğrenme Kuramları.....	45
Bağlantıcı Öğrenme Kuramı.....	47
Davranışçı Öğrenme Kuramları.....	49
Klasik Koşullanma	50
Edimsel (Operant) Koşullanma	56
Öğrenilmiş Çaresizlik	62
Biliş ve Bilişsel Öğrenme Kuramları	65
Duyusal Bellek (Anlık Bellek)	69
Bilişsel Yük Kuramı.....	79
Uzun Süreli Bellek.....	79
Yapılandırmacı Felsefe ve Öğrenme Anlayışı	87
Yapılandırmacı Felsefe	88
Yapılandırmacı Öğrenme Anlayışı.....	96
Bilişsel Çıraklık.....	102
Yansıtma (Reflection)	108
Keşfetme (Exploration)	110

5. BÖLÜM

Sentezleyici.....	112
-------------------	-----

II. KISIM

6. BÖLÜM

Öğretim.....	123
--------------	-----

7. BÖLÜM

Öğretim Tasarımı	132
Uygulama Alanı Olarak Öğretim Tasarımı	132
Bilim Alanı Olarak Öğretim Tasarımı.....	137

8. BÖLÜM

Öğretim Tasarım Teori ve Modelleri	149
Davranışçı Öğrenme ve Öğretim Tasarımı.....	151
Bilişsel Öğrenme ve Öğretim Tasarımı	153
Yapılandırmacı Öğrenme ve Öğretim Tasarımı.....	174

9. BÖLÜM

Öğretim Teknolojisi	189
---------------------------	-----

10. BÖLÜM

Öğretim Tasarım Süreci.....	203
Sunuş Stratejisi.....	230
Anlatım Yöntemleri	231
Buluş Stratejisi	236
Problem Tabanlı Yöntemler	238
Yansıtma Süreci	243

11. BÖLÜM

Değerlendirme	245
Covid19 Pandemisi ve Uzaktan Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Perspektif.....	274
Son Söz.....	281
Kaynakça	283

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. The Millennium Project	13
Şekil 2. Sosyal Ağda Roller	48
Şekil 4. Edimsel Koşullanma Mekanizması	57
Şekil 5. Atkinson ve Shiffrin (1968) Bellek Modeli	69
Şekil 6. Bilgiyi İşleme Süreci Bütünleşik Model	72
Şekil 7. Çalışma Belleği Modeli	74
Şekil 8. Sembolik Sistemlerde Bağlantılar	76
Şekil 9. Cowan (1988, 1995, 1999, 2005) Tarafından, Birkaç Kez Düzenlenmiş Teorik Modellemenin Temsili	78
Şekil 10. Uzun Süreli Bellek	80
Şekil 11. Pınar Nuhoglu Kibar'ın Yorumuyla Yapılandırmacılık	102
Şekil 12. Öğretim Tasarım Süreci	134
Şekil 13. Dick ve Carey Öğretim Tasarım Modeli	135
Şekil 14. Smith ve Ragan Öğretim Tasarımı Modeli	141
Şekil 15. Kemp, Morrison ve Ross (1998) Öğretim Tasarım Modeli	147
Şekil 16. Tam Öğrenme Kuramı Modellemesi	155
Şekil 18. Kavram Haritası Örneği	161
Şekil 19. Açıklama Kuramına Göre Ders Düzenlemesi	165
Şekil 20. Yapılandırmacı Öğretim Tasarımı	179
Şekil 21. Yapılandırmacı Öğrenme Ortamı Modeli	181
Şekil 22. Beynin Bölümleri	213
Şekil 23. Bir Öğretme Öğrenme Sürecinin Bileşenler	244
Şekil. 24 Eğitim Öğretimde Değerlendirme Türleri	254

I. KISIM

---

1. BÖLÜM

ÖNCE İNSAN

Eđitime-öğretime dair geçerli bir kavrayış ancak insan odaklı bir bakışla mümkün olabilir.

Eđitime-öğretime dair her yazı, her söz insanla başlar, başlamalıdır. Zira hem öznesi hem nesnesi insan olan; insanın, insan üstünden kendisini var ettiği süreçlerdir bunlar. Dolayısıyla insan kavramımızı netleştirmeden kurgulanmaları geleceğimizi rastlantıya bırakmak anlamına gelir. Kuşkusuz bazılarımız için bu da bir seçenek olabilir ama o zaman söz biter. Bu nedenle biz geleceğini rastlantılara bırakmak istemeyenlere yönelerek insandan söz edeceğiz önce biraz.

Rivayet odur ki; kendisi de Eđeli, İzmirli olan Homeros, Ege topraklarında gezerken yaşlı bir zeytin ağacının gövdesine yaslanarak dinlenmeye koyulur. Zeytin ağacı hemen tanır Homeros'u ve kulağına şöyle fısıldar; "Herkesine aidim ve kimseye ait değilim; sen gelmeden önce buradaydım ve sen gittikten sonra da burada olacağım..."

Bu doğru. Dođa bundan yaklaşık 3.8 milyar yıl önce oluşmaya başladı... İnsan'a benzeyen varlıkların ortaya çıkışı ise 2.5 milyon yıl öncesine tarihleniyor... Burada odaklanacağımız insan türü, yani homo sapiens, bizim türümüz içinse en uzak geçmiş 70000 yıl (Harari, 2015: 17). O halde doğa bizden çok önce vardı ve muhtemelen bizden sonra da var olmaya devam edecek.

Öte yandan varlık varlığını ancak insanla bilebildi. Berkeleyci bir kesinlikle, "varolmayı algılanmış olmaya" eşitlemiyorsak da, hayatı yine de insanla başlatmayı seçiyoruz. İnsana dair süreçleri, eğitimi-öğretimi tartışacak olmamız da meşruiyet zeminimizi oluşturuyor.

Öğrenen İnsan

İnsan her şeyden önce biyolojik bir varlıktır. Yani bir canlıdır ve yaşamını sürdürme güdüsüyle dünyaya gelir. Bu güdünün zorunlu gereği yeme, içme gibi birincil ya da temel ihtiyaçları onu hayvani doğasına bağlar. Bu yanılla insan bir hayvandır.

Ancak insan;

Düşünen, konuşan, alet yapan, gülen, ağlayan, merhamet eden, kural koyan, yargılayan, ayırt eden, soran-sorgulayan, yönelen, yöneten, imgeleyen, üreten bir varlıktır. Bir homo sapiens sapiens, kendi düşünceleri üzerine düşünebilen bir varlıktır.

Yani insan;

Biyoloji, fizyoloji, kimya, fizik olmanın yanında ve ötesinde; psikoloji, felsefe, din, tarih, arkeoloji, sosyoloji, ekonomidir. Sanat, bilim, spordur insan. Bunların hepsidir yani.

Ve

Tüm bunlar onun öğrenebiliyor oluşuyla, çok işlevli bir öğrenen oluşuyla ilgilidir. Öğrenme yetisi sayesinde insan, hücreden organizmaya ve oradan da bireye olan uzun yolculuğunu hem yapmış, hem de yazmıştır.

Öğrenme, en genelde yaşantı ürünü değişme halidir.

Her canlı hücresel düzeyde olduğu andan itibaren çevresiy-le etkileşime girer. Gözlem ve analogik düşünmeden beslenen bu etkileşimlerin bireyde bıraktığı izlerdir öğrenme dediğimiz şey. Sınırbilim terminolojisiyle yeni nöral bağların oluşması ya da varolan bağların kalınlaşp, güçlenmesidir (Canan, 2015). Bu süreç biyolojik yani doğal döngüsel bir süreç olarak işler ve birey öğrenir

Her öğrenme, küçük ya da büyük ama mutlak bir değişme-dir. Normal koşullar altında geri dönüşsüz bu değişmelerin bileşkesi ise, süreci ve sonucu tanımsız bir anlam yapma dinamiğidir. Yani insan bireydir...